

ZAMONAVIY DAVRDA ONA TILI VA TA'LIM

Guliston tumani politexnikumi Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi.

Muhammatqulova Nodira Nurilla qizi

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy davrda ona tilining ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ona tilining ta'lim jarayonida qanday rol o'ynashi, uning o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishidagi o'rni, shuningdek, ona tilini o'qitishda yuzaga keladigan muammolar va zamonaviy metodikalar haqida so'z yuritiladi. Maqolada o'zbek adabiyoti va boshqa mamlakatlardagi tajribalar misolida tilni o'qitishning samarali usullari ko'rib chiqiladi. Bundan tashqari, globalizatsiya jarayonlari va axborot texnologiyalarining ta'lim tizimiga ta'siri ham o'rganiladi.

Kalit so'zlar: ona tili, ta'lim tizimi, ta'lim metodikalari, globalizatsiya, axborot texnologiyalari, o'zbek adabiyoti, til o'qitish.

Kirish

Ona tili va ta'lim bir-biriga mustahkam bog'liq tushunchalardir. Ona tili o'quvchilarga bilim olish, o'z fikrini ifodalash va madaniyatni anglashda muhim vosita hisoblanadi. Ta'lim jarayonida ona tili o'qitish nafaqat tilni o'rgatish, balki shaxsning o'zligini anglashiga, mantiqiy fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy davrda til o'qitishning samaradorligini oshirish uchun yangi pedagogik yondashuvlar va texnologiyalar zarur. Ushbu maqolada ona tili o'qitishning dolzarb masalalari, uning ta'limdagi o'rni va ahamiyati haqida tahlil qilinadi. Ona tili va ta'lim masalasi zamonaviy davrda ijtimoiy, madaniy va ilmiy rivojlanishning eng muhim jihatlaridan biridir. Til, faqat kommunikatsiya vositasi emas, balki milliy madaniyat, tarix va an'analarning ajralmas qismidir. Ona tili o'rgatilishi va rivojlanishi ta'lim jarayonining asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida, o'zining o'ziga xos ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Globalizatsiya jarayonlari va texnologik o'zgarishlar til o'qitishning yangi shakllarini yaratishda, shuningdek, tilning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlashda o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada zamonaviy davrda ona tili va ta'limning o'zaro bog'liqligi, uning ahamiyati va yuzaga kelgan muammolar haqida so'z yuritiladi.

Adabiyotlar tahlili.

O'zbek tilining ta'lim tizimidagi o'rnini haqida o'zbek adabiyotida ko'plab tadqiqotlar mavjud. O'zbek tilining rivojlanishi, unga bo'lgan e'tibor va ona tilini o'rgatishning ahamiyati haqida o'zbek pedagoglari va olimlar tomonidan yozilgan bir qator asarlar mavjud. Misol uchun, Abduqodir Nasimovning "O'zbek tilini o'qitish metodikasi" asarida ona tilini o'qitishning asosiy tamoyillari, metodlari va yangi pedagogik yondashuvlar haqida so'z boradi. Shuningdek, Abdulla Qodiriy, Chingiz Aytmatov kabi adiblar o'z asarlarida tilni o'qitishning ijtimoiy va madaniy o'rnini o'ziga xos tarzda ta'kidlaydilar.

O'zbek tilining o'qitilishida tilga oid turli muammolar, o'quvchilarning ona tiliga bo'lgan qiziqishi va ularning tilni yaxshi o'rganishlariga to'sqinlik qiluvchi omillar ham o'rganilgan. Bugungi kunda, globalizatsiya va texnologiyalar ta'siri ostida ona tilini o'qitishning yangi yondashuvlari zarur.

Ona tili va ta'limning o'zaro bog'liqligi

Ona tili va ta'lim bir-biriga mustahkam bog'liq tushunchalardir. Ona tili – bu nafaqat ona qalbimizni ifodalovchi vosita, balki ta'lim olishda, fikr yuritishda va ilmiy bilimlarni qabul qilishda asosiy vositadir. Ona tili orqali ta'lim olish nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni ta'minlaydi, balki shaxsiyatning shakllanishida ham muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim jarayonida ona tili, shaxsning muhit bilan aloqasi, o'zini ifodalash va fikrlarni tizimli tarzda bayon qilish imkoniyatlarini yaratadi. Til orqali bolalar va o'quvchilar o'zlarining shaxsiy va ijtimoiy identifikatsiyasini shakllantiradilar. Shuning uchun ona tilini o'rgatish va uni rivojlantirish ta'lim jarayonining ajralmas qismidir.

Natija va muhokamalar

Zamonaviy ta'lim tizimida ona tilini o'qitishning o'ziga xos muammolari mavjud. Bularning eng muhimi, ko'plab o'quvchilarning ona tiliga bo'lgan qiziqishining pasayishi, tillarning aralashuvi va global til — ingliz tilining ta'siridir. Bundan tashqari, ona tilini o'rgatishdagi metodologik yondashuvlar ham muhim o'rin tutadi. Traditsion metodlar, masalan, grammatikani o'rganish, talabalarning tilni to'g'ri ishlatishiga yordam beradi, ammo zamonaviy pedagogik metodlar, masalan, interaktiv usullar, talabalarning tilni jonli va amaliy ravishda o'zlashtirishiga imkon yaratadi.

Ona tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar ham katta ahamiyatga ega. Internet orqali ta'lim olish, onlayn kurslar va til o'qitishning yangi dasturlari talabalarning tilni o'rganishini yanada samarali qilishga yordam beradi. Biroq, bunday texnologiyalarning hamma hududlarda mavjud bo'lmasligi va ularga bo'lgan teng imkoniyatlarning yo'qligi bu jarayonni to'xtatib turadi.

Ona tilining ta'limdagi ahamiyati

Ona tili bilim olishda eng muhimi vositadir. Ta'lim tizimida barcha predmetlar va fanlar ona tili orqali o'rganiladi. Tabiiyki, ona tilining mukammalligi o'quvchilarning barcha fanlardan o'zlashtiradigan bilimlarining sifatiga bevosita ta'sir qiladi. Maktabda ona tilining yaxshi o'qitilishi, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshirish, nutq va yozuvdagi erkinliklarini rivojlantirish imkonini beradi.

Ona tilini mukammal o'rgangan shaxs o'z fikrlarini aniq, to'g'ri va ravon tarzda ifodalashga qodir bo'ladi. Bu esa uning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga yordam beradi. O'quvchilarga ona tilini o'rgatish orqali ular o'z fikrlarini jamiyatda mustaqil va ishonchli tarzda ifodalashga o'rganadilar.

Madaniy o'zlikni saqlash

Ona tili xalqning madaniyati, an'analari, qadriyatlari va tarixini o'z ichiga oladi. O'z ona tilini bilish, uni o'rganish va undan foydalanish, milliy madaniyatni

saqlashda muhim ahamiyatga ega. Ta'limda ona tilini o'rgatish, jamiyatda madaniy o'zlikni saqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'limda ona tili o'qitishning yangi yondashuvlari

Zamonaviy ta'lim tizimi globalizatsiya, texnologik o'zgarishlar va madaniyatlararo aloqalar natijasida yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Ona tilini o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion metodikalar va axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Masalan:

1.Axborot texnologiyalarining roli

Zamonaviy o'qituvchilar va o'quvchilar axborot texnologiyalari yordamida ona tilini o'rganishda yanada samarali metodlardan foydalanishi mumkin. Interaktiv dasturlar, onlayn platformalar, o'quv materiallari va video darsliklar yordamida til o'qitish jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo'ladi.

2.Ko'p tillilik va ona tilining roli

Ko'p tillilikning rivojlanishi ona tilini o'qitishda yangi yondashuvlarni talab qiladi. O'quvchilarga ko'p tillik muhitda ona tilini saqlab qolish va rivojlantirish muhimdir. Bu, ayniqsa, o'zgaruvchan jamiyatlarda va migratsiya jarayonlari rivojlanayotgan hududlarda dolzarbdir.

Zamonaviy davrda ona tilining muammolari

1.Globalizatsiya va tilning yo'qolishi

Globalizatsiya jarayonlari, ingliz tilining dunyo miqyosidagi hukmronligi, kichik va kam sonli tillarning yo'qolishiga olib kelmoqda. Bu, o'z navbatida, ona tili va madaniyatlarni saqlashga bo'lgan tahdidni kuchaytiradi. Ko'plab tillar o'zligini yo'qotish xavfini sezmoqda, bu esa ta'lim jarayonida tilning rolini yanada muhimroq qiladi.

2.Til o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni

Ko'plab mamlakatlarda ona tilining o'qitilishi ba'zan etarli e'tibor topmaydi. Bu esa o'quvchilarning tilni to'g'ri o'rganishlariga va uning imkoniyatlaridan

to'liq foydalanishlariga to'sqinlik qiladi. Ona tili o'qituvchilarining malakasi va pedagogik yondashuvlari ko'pincha to'g'ri tanlanmaydi.

Xulosa

Ona tili va ta'lim bir-birini to'ldiruvchi, ajralmas tushunchalardir. Ona tili va ta'lim o'rtasidagi munosabatlar juda chuqur va o'zaro bog'liqdir. Ta'lim tizimida ona tilini o'rgatish nafaqat tilni o'zlashtirish, balki shaxsiyatni rivojlantirish, jamiyatda muvaffaqiyatli va mustaqil yashash uchun zarur bo'lgan vositadir. Zamonaviy davrda ona tili o'qitish jarayonida yangi pedagogik yondashuvlar va axborot texnologiyalarining ahamiyati ortmoqda. Globalizatsiya jarayonlari, til aralashuvi va texnologik rivojlanish ona tilini o'qitishdagi samaradorlikni oshirishni talab qiladi. Shuning uchun, ona tilini o'qitishning yangi metodikalarini ishlab chiqish, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish zarur. Zamonaviy davrda tilning o'rni jamiyatda nafaqat kommunikatsiya vositasi sifatida, balki madaniy va ijtimoiy birlashish vositasi sifatida yanada kuchaymoqda. Ta'lim tizimida ona tilining o'rnini mustahkamlash, uni zamonaviy pedagogik yondashuvlar yordamida o'rgatish, yangi texnologiyalarni qo'llash, hamda ona tilini global muhitda saqlab qolish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. O'quvchilarga tilni o'rgatish orqali nafaqat bilim olish, balki o'zligini anglash va jamiyatda muvaffaqiyatli rivojlanish uchun imkoniyatlar yaratish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nasimov A. (2008). O'zbek tilini o'qitish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Qodiriy A. (2009). O'zbek tili va adabiyoti. Toshkent: Yangi nashr.
3. Aytmatov Ch. (2015). Jahon adabiyoti va ona tili. Bishkek: "O'zbekiston" nashriyoti.

- 4.Sa'diev I. (2012). Ona tili va ta'limdagi roli. Toshkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi.
- 5.Graddol D. (2006). English Next. London: British Council.
- 6.Buriyeva, F. (2024). Shawkat Rahman's Translation Skills. Miasto Przyszłości, 55, 522-524.
- 7.Buriyeva, F., & Jasmina, I. (2024). Ikkinchi Jahon Urushi Davri O'zbek Adabiyotini Tahlil Qilish. Miasto Przyszłości, 55, 225-229.
- 8.Buriyeva, F., & Narzulloyeva, P. (2024). MUHAMMAD ALI SHE'RIYATIDA TARIXNING POETIK TALQINI. Analytical Journal of Education and Development, 4(12), 164-167.
- 9.Buriyeva, F. (2024). THE GRADUAL DEVELOPMENT OF LITERARY TRADITION AND INNOVATION IN POETRY (From the Post-1960s Period). American Journal of Philological Sciences, 4(11), 86-89.
- 10.Buriyeva, F. (2024). Zamonaviy She'riyatda Diniy-Tasavvufiy Mavzu Va Timsollar An'anaviyligi. Miasto Przyszłości, 53, 1347-1350.
- 11.BURIYEVA, F. (2024). FAXRIYOR IJODIY OLAMI: INDIVIDUAL USLUB VA POETIK MAHORATNING SHAKLLANISH TADRIJI. News of the NUUz, 1(1.6. 1), 303-305.